

El tercer eix del procés sobiranista: la radicalitat democràtica

Ismael Peña-López / @ictlogist

Habitualment s'ha dit que a Catalunya hi ha dos eixos polítics que marquen la presa de decisions del votant català. D'una banda, **el tradicional eix esquerra-dreta, o eix social**; i d'una altra, **l'anomenat eix nacional**, és a dir, aquell al llarg del qual hom s'identifica com a només espanyol o només català, passant pel terme mig "tan català com espanyol". Aquests dos eixos, s'ha dit, configuren la complexitat de la política catalana, i és en funció de la combinatòria d'un o altre eix que situem els votants i els partits polítics.

L'aparició de Podem en el terreny polític estatal va ser rebut per alguns sectors de l'independentisme com una bona notícia: d'una banda, seria foc purificador que faria net a les files del bipartidisme hegemònic, debilitant-lo tant en termes absoluts com, especialment, en termes relatius a l'equilibri de forces que conformen el Procés; d'altra banda, no podria encendre's en la pólvora xopa que l'eix nacional ha amarat al llarg i ample del Principat. El singular escenari polític català està tan atapeït que ja no hi havia lloc per a més jugadors.

Però, pel que es veu, sí que n'hi ha. **El que mostren els darrers baròmetres polítics és que la intenció de vot a favor de Podem a Catalunya està molt lluny de ser minoritària i marginal.** I que, a més, podria estar tenint un efecte de reforç del federalisme a costa de l'independentisme - tot i que el darrer baròmetre del Centre d'Estudis d'Opinió ja ha estat criticat per alguns analistes que apunten el canvi de mostra de l'enquesta com a principal causa del canvi de tendència.

Podem s'ha estat el seu primer any de singladura afirmant que no és ni d'esquerres ni de dretes; és a dir, desmarcant-se de l'eix social. A Catalunya ha intentat seguir la mateixa estratègia, ara desmarcant-se de l'eix nacional: dret a decidir, sí, però independència, ara no toca parlar-ne, potser més endavant. **El que ara toca, doncs, és un tercer eix: la regeneració.**

L'eix democràtic

Polítics, mitjans i acadèmics s'han escarrassat, amb millors i (sobretot) amb pitjors maneres de desemascarar el que titllaven d'engany: **Podem és d'esquerres, Podem és de centre-dreta, Podem és lliberal, Podem és unionista, Podem és espanyolista, Podem és federalista.** Podem és la Sekhmet egípcia, irada i venjativa, que vol fer-se passar per Bastet, harmoniosa protectora de la llar.

Però Podem serà el que el ciutadà li atorgui ésser, especialment mentre la seva identitat estigui en formació i, per tant, sigui susceptible de ser mal·leable, mentre begui dels seus cercles, mentre tingui un peu al carrer. I **el que ara el carrer diu és que fa falta un revulsiu:** segons el CIS, en l'últim any **la combinació d'indecisos, intenció de votar en blanc o no votar ha caigut prop de 15 punts.** En el mateix període, Podem ha guanyat prop de 18 punts en intenció de vot (partint de zero). Tant hi fa, doncs, el que Podem sigui en el fons: **és el que el ciutadà veu en Podem el que el fa moure's del sofà** o canviar la papereta que voldrà dipositar a l'urna.

I el Procés, què ha de fer?

El Procés, per ara, ha jugat només a dos eixos. D'una banda, ha premut a fons **l'accelerador a l'eix nacional o identitari**, sovint ajudat per matusseres polítiques del Govern central i els partits de caire estatal que han atiat el foc enlloc d'apagar-lo. D'una altra, ha sabut **treure partit de la crisi per a posar en valor la independència de Catalunya dins l'eix social**: balances fiscals, desequilibris d'inversions, balances de pagaments o greuges en l'accés a l'endeutament han pogut situar el paper de la independència dins el debat econòmic, dins el manteniment de l'Estat del Benestar, dins l'accés directe a les polítiques de la Unió Europea.

El Procés, però, ha bandejat (en general) la regeneració democràtica. O hi ha passat de puntetes. Qüestions com el creixent debat sobre la democràcia deliberativa o la democràcia directa, sobre la participació, sobre la corrupció, sobre la transparència han quedat en meres anècdotes - amb honradíssimes però, crec, petitíssimes excepcions. Tres mostres fonamentals en mans d'un Parlament que, sobre el paper, ha treballat pel Procés: una **Llei de transparència**, accés a la informació pública i bon govern que és només bona quan se la compara amb la seva germana espanyola (amb qui, per cert, comparteix nom: mal auguri), però molt lluny del que seria l'òptim; una **Llei de consultes populars no referendàries** i d'altres formes de participació ciutadana, creada ad hoc pel que va resultar ser una no-consulta, i que deixa la participació sota el trist epígraf "altres formes" (la xavalla de la participació); i la **inexistent Llei Electoral** de Catalunya, que (potser) de tants embuts ens hauria tret hores d'ara.

Podem i el Procés: inhibidor o catalitzador?

Mentre el Procés a Catalunya juga a dos eixos, Podem, com a la resta d'Espanya, juga a un tercer eix. Mentre això passi, no es trobaran. No es trobaran, però, no vol dir que no es facin destorb. **El Procés havia arribat a una mena d'equilibri on "tothom" volia votar i "la meitat" volia votar per la independència.** Era terreny conegut i era qüestió de guanyar el pols a l'unionisme. **Podem ha entrat per la porta gran de la desafecció i els indecisos.** Aquells qui, abandonant el seu desinterès podien decantar la balança. I aquells qui, quina ironia, s'han decantat per sortir-se per la tangent.

I igual que passa a la resta de l'Estat, el Procés segueix veient el món en dos eixos. I és en aquest pla que insisteix en lliurar la batalla, mentre **pel forat de l'espai-temps independentista/unionista s'esmunyen milers d'indecisos cada dia.** Podem no mourà el complicat escaquer del Procés... eppur si muove! Així que, per invocació, es materialitza el potencial inhibidor de l'entrada de Podem al Procés: res no es mou als dos eixos nacional-social mentre tot canvia de lloc a la resta de nous espais.

Davant la negació de Podem, o davant la destrucció de Podem per a desactivar-ne el potencial inhibidor, **hi ha, però, una tercera opció (no confondre amb tercera via), que és entrar en el tercer eix.** Si alguna (entre moltes altres) cosa es pot aprendre ja de l'experiència de Guanyem és que el tercer eix i el Procés són compatibles. Diguem-ho una altra vegada: no cal que el Procés s'enfronti als nous partits i moviments en un joc de suma zero perquè pot haver-hi punts de confluència. **Per què hauria de poder haver-hi indepes de dretes i d'esquerres (l'eix social) i no indepes tradicionals o regeneradors (l'eix de la radicalitat democràtica)?**

Ja hi ha hagut tímides passes en aquest sentit, tant des dels moviments socials com des de determinats partits o agrupacions polítiques, en ambdós sentits. Però no hi ha hagut grans passes de cara a integrar parers.

I, al meu, de parer, **qui primer trobi el punt de confluència entre l'eix de regeneració democràtica i els altres dos eixos, s'enduu el gat a l'aigua.** És a dir, traurà els indecisos de casa. Indecís l'últim.

Ismael Peña-López és professor dels Estudis de Dret i Ciència Política de la Universitat Oberta de Catalunya